

ДҮРГЕДЭШКИНИНЦ ОРУУ-БИЛЕ

Чээрби ажиг министерство-
лар болжг аломстволар, ол
маша 70 улуг бутурун
болжг каттижымши бо
чылаз ателээш экспорт-импорт
операциаларын тускайлаз
орудул болур эрген херек кы
рыла боттандарын эгелээр.
Продукция бутурукчелер
шуут боттарм даштыкы ры
нокке ычээр дорт уиери мар-
гыдажыр шинээли эки шы-
науджыр продукция бутурун
новулдар, кийр сөөртү аи
турар нуулазыларын ээ бу-
биле ажылгаар талазы-биле
оларнын соонургалын бедне-
рини күчүтүр илг берикчи-
лар.

Бо дээрке даштыкы эконо-
миктиг ажилды саймалгай-
жылар комплекстиг хемче-
лерин бир кезин болуп тур-
ар. Ону ээе тургузарын
СЭКП-нин XXVII сессиязын
ниинтилеринге дүштүр
чорудуу турар, ол миндиг со-
рулган сыйлаз: күш-ажылды
делеге хуваадыныз бистин
киржилгези сонал-эконо-
миктиг хөгжүлгө дүр-
дөдөндө илдепкел ажилгаар.
Даштыкы салды саарылаз-
нын структуралык эде тургу-
зуу, экспортту болжг импорт-
ту дүштүр ботур-шынжылы
болжур апаар. Боже катти-
жымшиларын болжг буту-
рукчелерин кийриштеринин
дүштүр механизмин СЭКП
ТК-нин болжг ССРЭ-ни
Министрлер Чөвүлдөдөр
«Даштыкы экономиктиг хары-
лааларын эргелен башкарып
саймалгайжылар талазы-
биле хемчелер дугайында»

база «Социалисттик турт-
тар-биле экономиктиг болжг эр-
тем-техниктиг кады ажилла-
жылганы эргелен башкарып
саймалгайжылар талазы-
биле хемчелер дугайында»
доттааларында толдорган.
Экспортту хөгжүлгөндө, бу-
дүрүлгө баазаны чаартырып-
га коллективтерини бот-тус-
кайлаз чорудуу, соонургалын
оларнын эргелерин болжг ха-
рыскалганы калбарыры-биле,
долу бот-оруду-чарылга ба-
да бот-акшаладырышкынче
шылчир-биле сыйры хары-
лаалы. Оларда тургустуну
турар валютта фонддарын даш-
тыккал амгы теини маши-
налар, деригаерик, материал-
дарын салды алырыга ажил-
латтылар. Маппа оруту
ажылган. Оон-биле кады, эк-
спорт талазы-биле планын
лаагалаарын күтүспөзү дүш
болууну «валюта карманна,
дан төлөр апаар.

Социалисттик турттар-биле
эртем-техниктиг индустрияны,
будурулгө кооперациязын бол-
жг специализацияны дүш ха-
нылар эрген чар бадал-
дар берип турар. ЭДЧ кижил-
гелерини турттар-биле ССРЭ-
нин даштыкы экономиктиг
харылааларын хөгжүлгө ду-
гайында концепцияны түдө-
көзүнө бо чылаз эгелээш
сонал-экономиктиг хөгжүлгө
планарында эжелел министр-
стволар болжг аломствол-
дар, республикаларын Мин-
истрлер Чөвүлдөдөр, буду-
рукчелер болжг каттижым-
шилар ЭДЧ иштинге инте-
грация харылааларын сайы-

радыр талазы-биле даалгалар-
ны амгы планнаар.
Даштыкы партиялар-биле
дорт харылаалар кооперация-
нын барыкча бүгү айтырыл-
арын продукция бутурукчелер
арыкш шуут боттарын де-
нелинге бот-тускайлаз шил-
чилээр арганы берип турар.
Маппа кады ажиллажылганы
тодаргай соонургалы-лаа,
партияларын шилпи алыры-
да, продукция соонургалы-
лаа, өртөк доттаалдырышкын
айтырыларын шилтирээр-лаа
хемчелер.

Даштыкы экономиктиг кады
ажылдажылганы хөгжүлгөндө
улуг роль кады тургускан бу-
дүрүлгөргө оонажыр. Олар-
ны ССРЭ-нин азы өскө-да
турттарын деискээринге
ниини өнү түндөзүн тургу-
зуу турар. Оон-биле эргелен-
тир, социалисттик турттарын
арыкшала организациалар бол-
жг каттижымшилар кал-
барыл несперээр. Оларга чүрт
бурузуну өнүчү бохуну
бооп эргар, а кады ажилла-
жылга яинти дүштүргөн план
үндөзүнине боттаныр.

Кады тургускан бутурул-
гө долу бот-оруду-чарылга-
биле, чарылдааларын болу ду-
гайында база бот-акшалады-
рышкынча үндөзүнине ажил-
даар. Оларын эртем-техниктиг
депшленинги эң кол улугамы-
шыларын тургузуу. Совет-
былар станок тулушуну кат-
тижымшиларын болжг ав-
томобиль электрониказын бу-
дүрүлгө талазы-биле бутурул-
гө, совет-чорудуу эртем-
будурулгө «Робот» катти-

жымшикын болжг өскө-
даа бутурулгөргө ажил-
будурулгөргө баштайт
дүштүргө эң түдүз айты-
рыларын шилтирээр-
улуг ажилын бадыткаан.
ССРЭ-нин деискээринге
мындг бутурулгөргө совет
экономиканын системасында
ажылдап турар болжг совет
хамааткарга көрдүнгө коой-
лудууламы, сонал болжг
күш-ажыл нормаларын улуг-
тула болурун турар. Олар-
ны орулган устан фонддуу,
га кирген улууну бууаар
киржилгелер арганын хуваа-
тырар. Олар боттарын про-
дукцияга өртөктерини бот-
тускайлаз дүштүргө, даш-
тыккал кийр сөөрткө чүдөр-
кө боттарын валютта херек-
гилеринде азы ССРЭ-нин
Даштыкы салды бадыкымын
алган кылылы-биле төлө-
пала, дугурулгаларын ча-
рар.

Экономиктиг харылаалар-
ны чаа хемчелерин катти-
жымшиларын бутурулгө
жылгаарыга хамаарыштыр
база
жылгаар. Олар бутурул-
гө болжг эртем-техника коопе-
рациязын чорударыга, буту-
рулгөргө кады тургузарыга
чаа калбак аргаларын ажил-
дап турар. Кайы-хайзын-
га ажилгө чоруктуу прин-
ципни салгыры, даштыкы
партияларын эрге-ажытар-
ын болжг эргелерин дүш-
лөдөр магалдылар — кады
ажылдажылганы албай кы-
лыр неспелдез.

Даштыкы экономиктиг

ажыл-чорудууламын хемчелер-
ини саймалгайжылар —
партияны болжг Совет ку-
руненин доктаамал салгы са-
лы турар чүдү-дүр. СЭКП
ТК-нын Политбюроууну эл-
чегелг хураалыга совет бол-
жг даштыкы организациалар,
ны, фирмаларын киржилге-
зи-биле кады бутурулгөргө
болжг каттижымшиларын
ССРЭ-ге тургузарыны бол-
жг оларын ажил-чорудуула-
мын дугайын чугаалажыл-
көргөн. Совет каттижымши-
ларын социалисттик, калиталисттик
база хөгжүлгө оар чүрттарда
партиялар-биле кады буту-
рулгө ажил-чорудууламын
улам ажилгөргөргөргөргөргө
экономиктиг, эрге-хоойу
үндөзүнине чүдүлү деп
көргөн. Кады ажилдажыл-
ганын мындг хемчелерини со-
циалисттик экономиктиг инте-
грацияны хамылаарыга, дем
каттижымшиларын эртем-
техниктиг база бутурулгө
күчүлү ои долу ажилгаарын
га, ол ыкшаа өскө чүрттар-
биле кайы-хайзын-га-лаа
ажылгө чоруктуу принцип-
ринге дүштүр экономиктиг
харылааларын калбарырыга
болжг быжыгарыга дуулаан
турар деп апаа депшлээр.

Даштыкы экономиктиг ажил-
чорудууламын шапкычтар та-
лазы-биле хемчелерини турт-
та ажил-агыл механизмин
эде тургузарынын оруу-биле
боттандарын турар.
Б. ПЕТРУНЯ,
СЭТА-нын таймалары-
зы.

ДЛЕГЕЙ МЕДЭЭЛЕРИ ӨӨРЕНИРИНИ ХӨЛЕЗИНИ ӨСКӨН

ВАШИНГТОН. АКШ-та дээ-
да билиг чедип алырыга фе-
дералдыг дуза кызыртал.
Чүрттүг колледжаларына
болжг университеттеринге
өөренирини хөлезини өзүл ту-
рар. А америк ө-бүлелерини
орудалары мурунлагы де-
нелинде хөвөр артышпаан
деп, АКШ-тын конгресси
каттижымшиларын комитет
таймалгайжылар турар.
Чүрттүг дээш өөредилгө
дөдөндө өөренил тургалык
өртөс сөөлүг ои чылаз үш ка-
тап өскөн деп, оларнын кий-
риг келген илеткелде дүш-
падып турар.

Моон мурунда 340 дээш
өөредилгө чегини шынжыл,
хынал көргөн дугайында
парламенттин чүдүлү сал-
дырыга бууаар алырга, бо
өөредилгө чылаз оларга
өөренин дээш ортумак төлө-
р 10 муң доллар ажа бер-
ген. Ылангы Присетон, Ко-
лумбия университеттеринде
өөредилгө төлөвир 18 муң
доллар ажил турар.
АП агентстволарын дүш-
падып турары-биле алырга,
сөөлүг беш чык дүштүргө
АКШ америк студенттерге
дуза көргүзүлгөн федерал-
дыг чарылдааларын чар-
тын кызырып кааткан болуп

турар. Оон түндөндө олар
колуудула-ла өрелиг артып
өөредилгезин уламчылап ту-
рарлар. Дээш билиг чедип
алыр дээш төлөп бээр-биле
алгыл тээлилерини инити ту-
ру сөөлүг ои чылаз үш катап
өскөн болжг аам студенттерини
биле болжг дээш өөредилгө
чегерини доозукчуларын
өртөс 10 миллиард доллар
чоокчулаан деп, каттижым-
шиларын комитеттиг илет-
келде депшлээр. Студент-
терини үш хер болжг чар-
тынга чедип кээс кол-
жаларын болжг университет-
терини өрелиг доозуу турар-
лар. Өрелери-биле санжыл
алыр дээш оларын хөй кезин
бадыкычып, алыры болжг
урут-дарыгы болжг чорудуу
соңаарладып алыр ужурга
таваржыл турарлар.

Анык америкаанарын ба-
рык хөй кезинге, хамыктын
мурунда ады ө-бүлелерге,
дээш билиг чедип алырынын
өртөзүн өүлгөзүн улуг моон-
дукты болжур берген. АКШ-
та ады кийи дээр-де, олар
болжг, колуудула-ла негрлер
бооп турар. Дээш өөредилгө
чегерини кара кештиг сту-
денттер улам-ла ховартап бар-
чылар деп, илеткелдиг автор-
лары айткан.
(СЭТА).

БАГАЙ ШЫНАРЛЫГ ЭМНЕР

ТОКНО. Бо чылы хуу ко-
мпанияларын багай шына-
рыг, хынаттымааа эмерин
будурун болжг салды турга-
нын 306 таварылганын
Япониянын кол полиция эрге-
лел депшлээр. Ол чорук
улуусту азы-биле азыры-
ны болжг хары-лаа өлү-
гү дорт чылдагыны болган.
Ылаа парлаа чүдүргөн илет-
кел бууаар алырга, өрткөн

чылдыгыга дейээрке мындг
таварылгаар 20 хуу өскөн
болжг даштыкы эконо-
миктиг хөгжүлгө эде
дүштүргө эде бектик де-
нелге кеткен.
Сөөлүг ои чык иштинде
алын каш чык муң кижилер
эмнерини хынаарын кол ду-
румуну фармацевтика фир-
маларын тооп көрбөн ту-
галында таварылганын кыч-
кыдаар.
(СЭТА).

БАЖЫННЫ ЭЭЗИ КЫМЫЛ?

1945 чылдың февралдың төнчүзүнде
Ялта конференциясында Великобритания-
нын премьер-министры Уинстон Черчилль
хууда бекте эзелде дайын соонда Европа-
да америк шериглер кайы хире үр үлө
артып каарын. АКШ-тын президентин
Франклин Рузвельттен соонургаан.
«Улуг-ла дээрке ийн чыл» деп, президент
харылаан.
Оон бээр 40 чыл эрте берген. Барып
Европада турар америк шериглерини са-
ны кызырар хамаалык, хары элээн
каш катап өзе берген. Неделя сайында
уиер «Ю. С. ньюс энд уорлд рипорт» дээр
салдарлыг журналдың сая-медээзин буу-
гаар алырга, амы үлө Европа дите 322
муң амыг америк шериг албанжылар
мөөнелген, чалгынын болжг «Першинг»
2-дээр 240 ракеталарын илде тургускан.
ГФР-ни деискээр Пенгтонуну бууаар
шериг гарнизонунче шалжы берген. Оон
чегеленишкенинде аярулуг боо-чепсек
бар. Оон алыга чуутула херек апарган
таварылгала калды-лаа үлө олеан
кежир оле чорудуу бээринге бектен үш
аляны хынаарын шылаар дор чепсек-
хексекди Барып Германияда немей шы-
гылаан.

Неогабализмни өөредип, Соцу Ата-
тика боогуну талазы-биле өндөдөлгөн
болууну дайынчы машиназын дугу-
га чышыр баалап алырын күзүн бола-
амы, политиктиг болжг экономиктиг
ажылгы алырын амылаалга боттанды-
рыга Каттижым Штаттар ол чепсектиг
күштерин ажилгап турары билдигир
болгай.
ЧУРУКТАРДА: ГФР-ни деискээр
шыла алы берген Пенгтонуну аярулуг
өмүлүгү — «Першинг-2» ракетанын ше-
неде салды удурушкуну; АКШ-тын 6-
гы флотууну калбак хемчелдиг шериг
өөредилгелерини үндөндө Алянынын чартык
ортулуктуу муруну талазында дүштүр-
түп алган далай чадаг шеригери; ол-ла
өөредилгелер үндөндө база-ла мыда көп
хопун алган палуба ууар чүтүт.

СЭТА-нын фотохрониказы.

КИЖИ БОЛГАШ БОЙДУС БИР ХЕМЧЭЭН АЛЗАЧУЛ?

Мөңгүн-Тайга — Тывада ба-
за бир байлак, чараш, бой-
дустуң чайгаар бүткөн булу-
гарын бирээш. Оон улуг
сүтүрүң багында мөңгү-
нелчек ак меңги кажан-лаа
эрипес. Шала каскаар меңги-
ниң кыдыларында меңги че-
чээ дошту ои теп үнүп кел-
ген турда көөрге кайгамчык-
ла. Мөңгүн-Тайганың чогу
байланыштыг чараш чүртүг
«Мөңгү хайракан» деп ой-
зу алаар чараш. Улуг «Мөң-
гү хайракан» ады Мөң-
гүн-Бүрөн Мөңгүн-Тайгазы
Чикаев (Алтай) тайганын
муруну элээде Кызыл-Хая
кайы сен дээш херек алган
турар.
Оран-чүрттүг хаас-чаражы
чүлө мыла дагалдар, арга-
рыгдан хамааржыр эвес, ха-
зы оон дигит амынанын-
дан, суунда балык-байланын-
дан, чоңуну мөңгөжилеп тур-
гускан ажил-ажындан ха-
мааржыр. Олар ону каастаар.
Мөңгүн-Бүрөн Чикаев тай-
ганын арттарыга үнө бер-
теш, топпал көрүп олураар,
сая элээде сөөкөн, даа ара-
зына олу, кызыл элэрткен
чумаларын каражы, кызыл
магалдар. Алайлар үскүлө-
көн, дешкилешкен ойлап тур-
гулаар.

Шөлөм үндөндө төрө-дөр-
гүлдериниң аалдарыга чо-
рааш, Мөңгүн-Бүрөн Мөңгүн-
Тайгазын бадып талазы-
да тас чер-биле бежен ажил-
аргар-кошкар хаа аразында
чигежес көкпө орук-биле Ас-
паты талазыне шуужу ажил-
чыкканы көргөн мен. Шүң-
мектин үстү талазында үш
хире анык кошкарларга үш-
таккан сөөк ажил аргаар тү-
гөш, демти кошкарлар-биле
баштайт берди. Шуужу ал-
ган чорун оран доттарал өс-
көн оруктан ашты. Улуг ко-
шарын чыныгы үш анык
кошкар артып каалды. Олар-
ны арамыга «түтүлүшкүн»
эселен. Кошкарлар баштарын
илейтир салып алган, бот-
боттарыны шынжылы хемчел-
доттанып туруп, туруп ийн
чүккө тарай кылаштыккан,
кара май-биле келеш, чык
кыдыр үскүлөшти. Маппа-
жып үскүлөжир чериян ара-
зы улам-ла ырап турар мын-
ды. Ускүлөшкен соонда ийн
базын үстүрүп алган, би-
рээш бектик чылаан ажил
илитерин болуп тургулаар
хемчелер. Элээн үр болганда
кошкарларын боттанып күжү
кооптап келген-де ол боор,
барып ушту. Ылаа баары
ийн анык кошкар халчын

келеш, бөксөраан бектик
чалында ажил түзүлгөр.
Устү-Ыйлааның Биче-
Амгы турган амы аалыга
келди. Эртөн өгдөн үлүп кел-
гөн, ол чарыкче көөргө, ол
ийн адыр мыйыстың анык
сыйн молдургалыг мыйга-би-
ле кады өттүп тур. Ол үлө
акым өндөн үнүп келеш, ол
аңгарын көрсө-лаа, бадымын
тулаш, ийн чара берди. Ол
айлар балды дажында ар-
ды бээр-дир аз деп болуп тур
мен. Оларын өттүлгө дам
бары.

— Бо калдыг кончут чаап
аңгар чүлө? — деп, айты-
рыга, акым турган:
— Күзүң, чызын турар хо-
нажым черле бо. Ол аңгар
үрүлгө болжур турар. Ки-
дэр өөргөн берген амынаны
болжыкыл — деп харылаан
кады.

— Эске улус келеш, боолал
капка калчарга? — деп, ба-
за соонургадым.
— Бо Мөңгүн-Бүрөн бо аң-
гарын бөлбөс кижик чок. Олар-
ны кижил буруз камгалаар.
Оларга бисте дээр кижик чок
— деп, акым чоргаар хары-
лаан кады.

Акымниң оглу Славны
элэртип алган, бир кырынын
ашкаш, дагың мөс чарын-
да олурт-биле үнүп бар чо-
рустуга, чэрби ажил улар
бистен дескелен даа өрү май-
нажыл-ла үлүс.
— Чоп улус күш боор? —
деп дүмүлдөп айттырдым.
— Улар дөш өрү ужул шы-
даас болжыкыл. Бо дагың
базыга үнүп алган, оон кы-
дыттыр — деп, ол чугаа-
лады.

Кежээ аалга келеш, эртен-
барган чүдүлгөн коппары,
дык-ла үр хөөрөштинис.
Шалаа Шегетей бүтүрүшкөн
кежээк ийрде айттыг чорта-
ры берге турган. Кежээк
олар үндөндө бора тоолуй үң-
гүлден үнүп келеш, мыры-
най айттыг дүмүлүүнү алаан-
да тура хааш айт хөдөр
чүлө болгай. Ам бора тоолуй,
улар, торлаа, агынак ховар-

тап бар чыдар.
Аргаар, те, чүмүзүң турлаа
берт черлерде. Төтөгөжик
кижилер апаа чегес. Ынчал-
лаа ийн-чаныг төтөгөжик-
лар оларын устулал, чок
кылып турары караалыгы-
дыр деп, акым ховуда чү-
гаалал олурду. Ол төтөгөжик-
чилер дээр-де, бистиг Мей-
гү-Тайганың ийн-чаныг
алыкка-чиксек кижилери бооп
турар.

Тарбаганын дүртү бууаар
айлап өлүр болжг, оон баш
саны өзүлгөс. Тарбаган кон-
чут өзүлгө аи. Чыгыс үң-
гүрге 25—30 тарбаган иже-
кылаар. Төтөгөжикчилер
ижектин дүлгө каан аксын
ажылга, үнүп иштин шы-
таптарга хамык тарбаган кы-
рып каап турар. Ол дээрке,
апаа кижиниң сагымына кир-
бес, арзатамыг үлгөлдиг-дир.

Мөңгүн-Бүрөн хөй балыкты
хем. Шалаа балыктын чызын
үргөне чакыр үзүлгөс. Хөд-
дө судакче шушкан балык
аыттыг кижил кижилерин ба-
зын билер мен. Ол үлө бистин
районуну чогу, элээди
оолдар балыкты шырткы-
тап өлүр турган. Сөөлүг
чылдарда оон-моон келген ки-
жилер чекки салгытар алар-
ган. Маппа муңагары Мөң-
гүн-Бүрөнниң бажыга чедир
майлап береш, чегелениш
салгында, чылдарлар чорук
база тыттып келер. Оон ка-
дыла Алтай кырайдан маши-
налыг, мотошидинг төтөгөжик-
чилер мырынай үлүлгөс бо-
ган. Ынчал турда балык кааа
артар боор.

Мөңгүн-Тайганың аң-ме-
ни, балык-байланы болжг
бойдус чурумалдыг черлерин
камгалаар, хуваалаар тала-
зы-биле районун бойдус кам-
галаар черлери боттут ажил-
дарын кылыр, бир хемчээр
алыр үе келген деп болжар
мен.
И. САМБУ.

НОГААН ЭЗИМНИ ЭЭЗИ

Хемчик шыназын Сүт-
Хал район деискээрине эр-
га-арыг устогонда Кара-
Чыраалан Чодураалы-Арга-
чедир бойдустан чараш ногаан
байлаан камгалап даамалдан
Бистай-оол Бадамбаевни Моң-
гуш күш-ажылы амыларын
арга-арыг камгалагыга ба-
раалгадып турар.

Чалаананың мыл ажил-
агынын Сүт-Хал устогонда
Бистай-оол Моңгуш чэрби
ажыл чыл ажилдан турар.
коллективте күш-ажылдын
хоочунарын бирээш. Ажил-
нын баштайгы ады чылыг
дотурулгө хире-биле мыл
доорларынга ажилдаан. Оон
ажылга төлөтпаны көрөш,
коллективтин администрация-
зы дескелетин, ол-ла чүс-
току адыа бижылган. Арга-
арыг ажилдажылганын ады-
налчак бүрүлгө хемчел-биле
мырылаан тускай хөдөй
келеш, ажил-херээ күтсөдиг,
устогонга ажилдап чорур.

Оон камгалап өстүртү ту-
рары шыгар арын Хемчиктин
шакмы суууну ийн талакы
калбак шыназын каастап
шылаан.

Хүн херелетин чыгынанган,
адын-сарыг өңүг каттары-
биле шытыккан чыжыргана,
ак-сарыг чимстеринг долаан,
дистикчек кылап кара каттар-
лыг чодураа, оон-лаа өске
кат-чимистик чадап түштер
болжг кесер хоругул мыл-
тар-биле дескелетин устогон
байлак. Бойдус байлаан үр-
деп, төтөгөжери-биле демисел-
ди ол күштелерин турар.

— Устогонуну доктаамал
хайгаарал турар мен. Улуг
устогонту чыгыс кижил ху-
нүл-де, дүшениң-не хайгаара-
га алыр далай кере болгай.
Чүрттүк чоңуну дөткөмчө
дузаамга дайнып, улуг кижил,
дөр-биле кады уруларын хай-
гааракчы ажилды кийриш-
тирп тур мен. Оон азында
устогонга мыл кездип, үр-
дээр, от кылып өрт үлүлгө
өскүдөр чоруктарын болжур-
бас дээш ажилдап турар мен—
деп, Бистай-оол Бадамбаев
ажылнын дугайын чугаалап
орар.

Ол устогонда деискээр
400 га чедир калбарган чы-
жыргана плантациянда чы.
мистиг ыштарын өзүл ба-
гай эвес. Б. Моңгуш селге
белдээринге, күрүнге чыжы-
ргана чыш дугаарыга илел.
Кейлг кижил турар.
О. БОРАШ.
Сүт-Хал район.

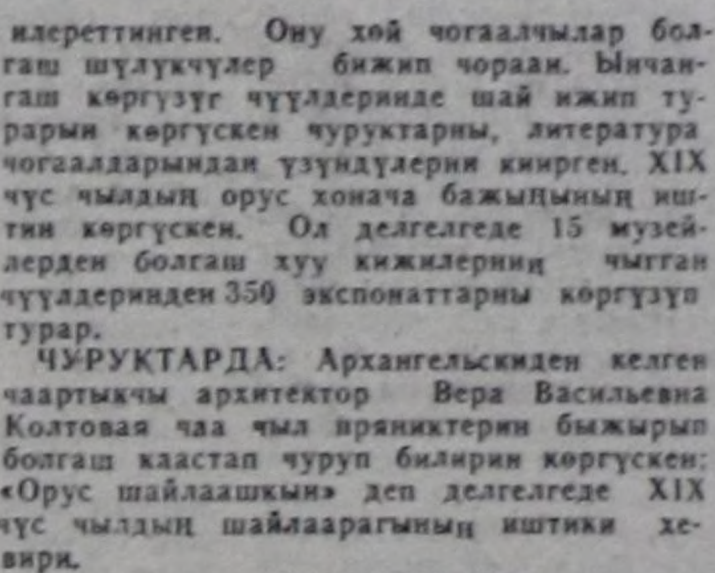
Черлик аңгар, куштарын
оларын баш сааны өстүр
сорула-биле дигитте тулуп,
өске черлерге барып салыр
ажылды 1943 чылдан эгелеп
Совет Эвилелинг деискээр-
инге профессор В. М. Жит-
ковтуң удуртудуу-биле кал-
ба-биле боттандарын эгелээр.
ССРЭ деискээринге даштыкы
чүрттарда хөй-хөй аңгар,
куштарын хемчелер кээр
салынылаан. Оларын шил-
тинден оналдар, америка нор-
кази, соңгу Таймыр ортулу-
та өвөшөк деп черлек буга-
лар бистин чүрттүп агаар-бой-
дузуга таварыл, баш сааны
чыл боттөс өвөшөк, алу тур-
ралаар.

Тываның деискээринге тут-
кап черлик аңгарын, куштар-
ын Иркутсктин зоокомбина-
ды хулаан ал, оларын Совет
Эвилелиниң иштинге, област-
га, крайларга, АССР, эвилел-
дөшөн республикаларга та-
радып турар.
Ылаага курт иштинде де-
вискээрин кызы-бүрү аңгар,
куштар-биле элбөкшлөр ажил
база-ла бистинг республикада
чорутууну турар. Өкө хем-

ниң тулаалыг черлеринде он-
датрны Бай-Тайга, Улуг-Хем,
Тес-Хем районнарын деискээр-
инде апарып салгылаан.
Олар ол черлерде аажок озу-
тар турары аңгар ажил-
агыл специалистериниң өчтө-
тарылган толдартылган ту-
рар.
Чоокта чаа «Кымыл» кур-
чатыг ажил-агынын аң-
гар, куштар дигитте тулар
бригадасы бригадир Н. А.
Крыжинең удуртка, Тес-Хем
район деискээринде 63 бора
тоолуйн дигитте тулуп эжел-
гөш, Кызыл районун деискээр-
инге эжел салгынар. Бора
тоолуйн тулуп, өске чер-
лерге салыр ажил бир дуга-
рында эгелен турары ол.

Бора тоолуй дээрке, чүлө
Тываның муруну, муруну ба-
рын чүктөрин деискээр-
инде бот болуп турар. Апаа
Мөңгүн-Тайга, Бууру, Тес-Хем,
Эркин районнарын деискээр-
лери хамааржыр. Тоолуй боду
улуг эвес, деискээр 26—28 кг.
А колаандал

ЯНВАРЬ 4-ТЕ

Күрүнениң страхование органинның ажил-чорудугына пропагандалар болгаш чырыдар талазы-биле солуннар редакцияларының, Телерадиокуркумунун чогаалчы коллективтеринин тус-тус авторларын, конкурсуунун түңнели жюри үндүрген, ук түңнелди республиканың Журналистер айдолукун билгээ.

Ух конкурс Октябрьның социалистик Улуг революциясының 70 чыллыгыга турсакка тыйна. Аңаа республика болгаш районнарда солуннары, Телерадиолар, районнарда редакторлар, журналистлар, тус-тус авторлар киржи болур.

Конкуристлар сорулгазы кулестратование органның чыгарылыш болгаш аңаа

МОСКВАДАН
7.00 — Дамчыдылгалар программасы. 7.05 — Эртеги гинастика. 7.15 — Бичик концерт. 7.30 — «Уе». 8.10 — Музыкал калейдоскоп. 8.40 — «Спорт» тиражи. 8.50 — «М. «Сиверко» мен. Улустун таны ансамблини концерт. 9.15 — Уругларга фильм. «Пад-алле». 10.35 — 10.45 —

шня коллективна ээлзэн. Олар К. Кудайжигич "Долууныг хуулаагизны" дел каттырыг чыг шигизни ойнан, режиссер багшны —Сергей Чымбал.

Ийагы терил "Коммунизмэс оруу" совхозтод шня коллективни алган, Культура багшынны директору Көшкес-оол Монгуш, Сергей Пюрбюнюн "Көдүзлүк дөөнөригиздэ" бар үздүлдү туурская. Үшкү черин Чаа-Суурлуун шня коллективни Виктор Көк-оолд "Айларай бот" дел шигизни ойнааш алган, шиния культура ажиллакчымы Зоя Кыргас туурская.

Э. МОНГУШ.

ымыңа ашкымы бзык Оор-
 жаа, тракторист Александр
 Ондар шыгараан. Тыла усту-
 гун ырларын башкы Сууак
 чедийшикинчиге куустеткен. Тоо-
 ындарына Ак-Даш сууруну
 ымчыңа К. Ондар, тыла токум
 ойбанырына М. Догзак тик-
 едикчилер болганын. Дүргөн
 чугаа куустедиринге ажалын-
 ыч М. Мунгуш берип чыган алган.
 Чалбарып-йөрөдү номчуруунга
 Кула Ооржаак эки белектемеш,
 бирги перже үнгөн.
 Ийи сууруну аразына бо-
 галга чогадыгың уран чүдү
 коюкчурунга ак-лашчылар
 бирги черин ээлтеш, бедик та-
 дантылмын көрүтүп, макталга
 толгөтөй, өөрүштү-майнайыл.
 Чаа чылды утканын.

В. МОНГУШ.

ки Владислав Юсуповт тыма диде кырынга ырларын күтүсөнгөн, Владимир Костроминиң тыма аялталары аккордеонга ойнагын магадлааннар.

Артистерин адыш часкаашкыны хей-аът кырып турган.

Концерттиң төмүтүндө бистин «Кара-Хөл» союзатун партком секретары Серекко Хертек сөс аң, чыда туталаалар, РСФСР-ин адалыгын артизи Николай Әлей-оолга бызаан.

Чыны белетке берген, моон соңгаар-лаа тедикшикчиерин, кадыкчылар күтүөн. Мындый солук концерттер-беле биске өйлөп-өйлөп, аалдап кээп турары күсөнгөн.

Т. ЧАДЫР-ООЛ.
«Кара-Хөл суур.

суурлардая ойнакчылар база келген. Нийтизи-биле чедя команда киришкен.

Оолдардай бирги черни Кызыл-Тайганың найыралдыг командазы алган. Ийги болгаш ушкү черлерни Сүт-Хал-биле Баян-Таланың командалары үлешкен.

болалдык җе-
рларын, аян-
да деп дуа.
Җыртыр Ча-
лар Чанзан-
улус көле-
г-ла. Устун-
и чажыта-
луду өвү-
чөктөл, ху-
сте орук-
млар-биле
наар турду.

[illegible]

Баян-Талы үшкү терлерия Ишкни би
Артём Сүт-Хөл командалары үл
лел. кел.

32 меге ху- Шаньдиги чер алган спор
няныч моге чуларага болгаш командалар
ер шүүлел. өртөктиг белектерия тывыск
үжүррөлеш- лаан.

О. ООРЖАК.
Сүт-Хөл район.

КЫЗЫЛДАН
17.30 — «Октябрынң мей
оду чалышпштал-ла».
рышын-Хемчик болгаш Че
Хемчик районнарынң проп
отратарынын Улуг Октяб
рын 70 жыл оюнга туруска
кан конкурсуу. 18.25 — «Ты
нын эркин-аппыла». 18.45
Телемедальер. 19.00 — «
1937 чылга турускааткан э
лут-баштак дачынынга «Ж
лут-өг». 19.45 — Телемедаль
19.55 — Чарлаалар.

МОСКВАДАН
20.00. — «Тамчыктыг удур-
чаштар», 20.15. — «XX
чылын музая», Телевидение
— Гран чуулун бар хая
21.00. — «Ус, 21.35. — ТТ-
экраннда бар дугаар. —
рәжиссер тангозу. — Ур-
асен фильм. 23.00. — «Х»,
херек кырында болган та-
рымал. Док. телефильм
(Владивосток). 23.20—23.25
Медзалер.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

агаар

Республикага буудга
биче хэр чваар. Агаарын т
пературазы хуудус 23—
хамдын чөргөргө 16—21 г
дус соор. Дүне 32—37, ч
дхч чөргөргө 21—26 грал
соор.

Кино

ЯНВАРЬ 4-ТЕ

«НАПЫРАЛ»: «Двенадцать месяцев» 9.30, «35 градусов ниже нуля» 11.20, 13.10, 15.10

1987 чылдың январь 5-түгүлөп Тыва районун дамчыдыгатарынын болур шаңктары: эртен 7 шаг 15 минутта 8 шагка, 8 шаг 15 минутта 9 шагка чедир, кезээ — 1 шаг 20 минуттан 19 шагка чедир.

Солун неделяда
6 катап үнөр.

Чагыт № 3428.

БАГАЙ ЧА

ларийн төлээлери зөвхөн интернационализм суурга чуртгал, бистийг чуртуулстуу хошуунд найвралын караа-биле көрүү, чордарталын чор мөн.

Эрткен ачмалын ноёлоры, бааштайн кар чагналда, болган бир таваарыштын мүйн сел-кел-хонгуну чарашымтай болзу. Ол чүз дээрге, бир баязук ооржун Хову-Аксу сууринд орустыва чурттакчыларынын инженерин оорлай бергени. Оларын араалдыа мээрн

ХАНДЫРАР БОЛЗА

Сут-Холдун Карл Маркс аттыг совхозтун хандырар эл рин газ-белег хандырар эл лээнинг дыма өөрзөн бис. С. 1985 чыл турган. Балоннар с лыл бээрн дилүн билдиринг кийнер совхоз дирекциязын тийжэ бөөсн. Олоронг

Сүт-Холдун Карл Марк
аттйг совхозтуун ажылчынн
рың газ-беле хандырың эг
лэиниге дыка өөрзөн бис. С
1983 чыл турган. Балоннар
лып бээрн дилээн билдирин
киннер совхоз дилэекциязын
түшкү бөлсн. Олорондун

жыл турар. Газты 1986 чылда эвонч
жыл-жыл мен бичелен өкпел-ле турган. Да
дайынымын галар, специалистер мурна
мен чедил-ан эгелден. А бис мапал-ла ту
фронтуга бис. Оон 1986 чыл үнтү ке
дуус. Бир-де тылын алдыр боор би
р, уруглар, дел амчрал турдуула. Чы
ду-даа берге-эгелден оя ажыг балла
ду. А ол кезинен, Бисти олче чооктуу
кижиңи, раан-даа. «Чаа бажында чу
човал. Бал-

База манал-ла тур бис. Ал
тирарымска Кызылдан-хел
машина чогулга чылдагач
наар. Иччал турувуста ол чы
быва талду. Ам чаа чылды
унгени бо. 1987 чылда-ла га
ты бажымнымска киирип б
боор деп изилет-биле Силер
бижи ор бис. эргим Мерген
дей.

Д. МОМКУН

667000. Кызыл, Шетинкин болгаш К
23-54, харысагалыг секретарының 2-2
Өсет гургузуг килдистеринин 2-37-13, чаг
21-47, корректорларның 2-27-41, бұхга

МОНГАК. | Ийме суур. М. САТ.

Анхны кулунчзуу, бажыл № 3. Телефоннари
секретариаттын 2-23-35, парти йжи амыды
идизиний 2-41-27, информация килдизиний
иний 2-12-45. солун келбей барганза 2-3

867000. Кызыл, Шетинкин болгаш К
23-54, харысагалыг секретарьның 2-2
Фет тургузут килдестерини 2-37-13, чаг
21-47, корректорларның 2-27-41, бухга